

**Ю. М. Манелюк**

*orcid.org/0000-0002-8186-7604*

*кандидат політичних наук, доцент,  
доцент кафедри політичних технологій  
Київського національного економічного університету  
імені Вадима Гетьмана*

**Н. В. Чубур**

*orcid.org/0000-0002-0735-7307*

*кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри політичних технологій  
Київського національного економічного університету  
імені Вадима Гетьмана*

## **ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ**

На сучасному етапі процеси глобалізації в економічному, політичному та соціальному житті сучасної національної держави все більш наполегливо заявляють про себе. Це міжнародна економічна інтеграція, створення транснаціональних корпорацій і світових фінансових центрів, діяльність наддержавних політичних і військових союзів, недержавних структур і суспільних об'єднань. Глобалізація є найбільш актуальним предметом наукових дискусій. Відкритим, зокрема, залишається одне із найголовніших питань – який вплив має глобалізація і які, у зв'язку з цим, відбуваються трансформаційні процеси в сучасній національній державі.

Метою статті є розгляд змін традиційної ролі держави як основної форми політичної організації суспільства у світлі глобалізаційних процесів. Серед основних завдань є аналіз протилежних точок зору, а саме: від антиетатистських до неоетатистських концепцій та визначення подальшої ролі держави у світлі глобалізації. Дослідження виконано з використанням методів системного, логічного, структурно-функціонального та соціально-політичного аналізу.

Підходи до визначення поняття глобалізація та вплив останньої на політико-економічні сфери життя стали предметом дослідження багатьох науковців, серед яких Дж. Вільямсон, М. Камдессю, Д. Медоуз, Дж. Сакс, Дж. Сорос. У працях вчених В. Бансала, Дж. Майер, Г. Мюрдаля та інших обґрунтовуються загрози неоліберального підходу до побудови світового господарства. Актуальним є політико-правовий підхід до визначення категорії глобалізація. Зокрема, Дж. Сорос розглядає глобалізацію в якості політичного процесу (Сорос Дж., 2021, с. 176). В цьому контексті, глобалізація як політико-правовий процес – це нав'язування низкою суб'єктів світової політики власної політичної волі певним суб'єкту. При цьому політична воля виступає тільки формою відображення цілеспрямованих економічних інтересів провладних спільнот у світовій політиці (наприклад, держави, транснаціональних корпорацій, їх об'єднань тощо). З іншого боку, під процесами глобалізації розглядається поширення демократичних інститутів та цінностей у всьому світі. Останнє може мати як добровільний так і силовий характер. На думку експерта з міжнародних відносин, глобалізації, глобального управління Д. Хелда та експерта з питань глобалізації та глобальної політики Е. Макґрю «Глобалізація це диференційований процес, що знаходить своє відображення у всіх провідних сферах соціальної діяльності, зокрема політичній, законодавчій, військовій, екологічній тощо» (Held D., McGrew E., 2000, p. 302). На думку дослідників, глобалізація пов'язана із трансформацією загальнолюдської організації, що пов'язує віддалені спільноти і «щоразу владніше накладає відбиток на регіони світу». Наступний політико-правовий підхід розглядає глобалізацію на основі універсалізації актуальних суспільно-політичних і правових взаємозв'язків та відносин. На думку американського письменника Дж. Нейсбітта – це забезпечує

упорядкування в масштабах планети стилів і форм життя до єдиного знаменника (Naisbitt J., 1990, р. 290). Низка дослідників розглядають глобалізацію як комунікативну платформу, що ґрунтується на основі універсальних стандартів побудови і діяльності політико-правових систем і інститутів (Стігліц Дж, 2003, с. 136). Однак критики цієї концепції зазначають той факт, що під універсалізацією закладається зміст нав'язування «західних» стандартів поведінки іншим державам, які є суб'єктами світової політики.

На сучасному етапі відносно долі та ролі держави у процесах глобалізації сучасного світу існують різні, у тому числі і діаметрально протилежні наукові точки зору. Актуальним є більш детальний розгляд антиетатистських концепцій з їх аргументами. Функціональна цілісність і взаємозалежність різних частин сучасного світу дійсно вступають у протиріччя з політичною фрагментацією, що складається із незалежних держав міжнародної системи. Д. Белл у своїй першій великій праці про майбутній постіндустріалізм відзначав, що в нових умовах світового розвитку національна держава зі своїми організаційно-політичними засобами занадто мала і слабка для участі в управлінні світовою економікою та занадто велика для забезпечення повноцінного життя багатоманітних локальних і регіональних спільнот людей. На його думку, в цій справі «важливим є облік порядку і масштабу відмінностей їх інтересів і можливостей». Дійсно, у 1914 р. в Європі було 17, в 1922 – 24, в 2000р. – 44 держави, 22 з них виникли на початку 90 рр. ХХ ст. після розпаду СРСР, СФРЮ та Чехословаччини. Деякі фахівці у зв'язку з цим не тільки передбачали, що склад міжнародної системи у ХХІ ст. збільшиться зі 194 до 500–600 членів, але і попереджали, що подібне розширення може понурити міжнародні відносини у хаос (Fuller G., 1998, р. 30). Перспектива масового утворення національних держав, на думку вчених, здібна перетворити багатоманітність як у прикрасу світу так і у смертельну для нього небезпеку.

Бажання етнічного самоствердження створює істотний удар по таким основоположним принципам організації міжнародного життя як збереження територіальної цілісності суверенних держав і стабільність їх кордонів, тобто безпосередньо по самим державам як політичним інститутам. Принцип національного самовизначення був чітко сформульований американським президентом Вудро Вільсоном близько 90 років тому у констатації: «Кожен народ має право обирати ту форму суверенності, котра для нього найкраща». Цей принцип став провідним серед народів, що отримали визволення від колоніальної залежності. Принцип самовизначення викликав до життя і сецесійні процеси, що стали вражати навіть історично сформовані, витримані часом життєздатні держави (такі, наприклад, як Англія, Франція, Італія, Канада, Іспанія). Яким буде міжнародний порядок, можна уявити якщо враховувати, що в сучасному світі із 309 офіційних міждержавних сухопутних кордонів 52 (17%) є суперечливими, з 425 морських такими є 160 (або 38%). В той же час 39 країн заперечують приналежність 33 островів (Fuller G., 1998, р. 30).

Серед низки дослідників існує думка, що можливості держав-націй контролювати свою долю і впливати вирішальним чином на світовий розвиток зменшуються, останні втрачають своє значення та ідентичність. До причин слід віднести наступні. По-перше, громадянське суспільство перестає бачити в державі головну і незамінну форму суспільної організації. Криза держави виявляється в першу чергу в ослабленні лояльності громадян до всіх державних атрибутів. По-друге, відбувається зростання тиску на інститут держави з боку міжнародних організацій. Якщо у 1909 р. у світі було 37 міждержавних і 176 недержавних міжнародних організацій, то наприкінці ХХ ст. їх стало відповідно 260 та 5472. Такі організації, як G-7, ЄС, МВФ та інші, прийняли на себе низку функцій міжнародних суб'єктів, що обмежують самостійність суверенних держав. Третьою причиною є інтереси економічної експансії національних держав, що вступають у протиріччя з попереднім бажанням чітко фіксувати і захищати національні кордони, які створюють перепони економічному зростанню і в цілому суспільній еволюції. До четвертої причини слід віднести нові умови торгівлі, збільшення міграції робітників із бідних країн у багаті, вільні потоки інформації знецінюють «поєднання державної влади з націоналістичною міфологією». Підриву авторитету сучасних держав сприяє зростання загрози з боку міжнародного тероризму. Труднощі, що має уряд у боротьбі навіть з невеликими групами фанатів, прихильників будь-якої екстремальної ідеї поглиблюються тим, що вони завдяки вільному розповсюдженню сучасних технологій отримали у своє роз-

порядження новітні види озброєнь. У цьому зв'язку виникає переконання у беспорядності держави, що зменшує лояльність громадян до цього інституту.

Окремо слід розглянути роль держави у сучасних економічних процесах. Досить часто держави-нації поступаються місцем головних дієвих суб'єктів транснаціональним корпораціям і банкам. Останні на сучасному етапі стали відігравати провідну роль у світогосподарській діяльності в цілому. В цьому аспекті слід зазначити, що не всі ТНК і банки в дійсності такими є. У багатьох випадках добре відомі національні адреси їх «прописки» і країни, до бюджетів яких останні сплачують податки та економічними представниками яких у світовій економіці вони дійсно є. З іншого боку, національні господарства продовжують залишатися основними макроекономічними структурами, що утворюють фундамент світової економіки. Сучасна глобальна економіка являє собою поєднання територіально-державних макроекономічних структур із транснаціональними корпоративними господарськими структурами. Транснаціональність останніх зовсім не означає, що вони функціонують у якомусь поза державному просторі. ТНК стартують з однієї національно-державної площини тільки для того, щоб «посадити» свої філіали на інших подібних площинах і формувати прибуток за допомогою оптимального поєднання порівняльних переваг двох або більшого числа національних економік. Зрозуміло, що в сучасному світі виникла і набирає важливості проблема загострення протиріч між зростаючою економічною та політичною взаємозалежністю країн і народів, з одного боку, і збереженням за національною державою суверенітету як джерела активного учасника міжнародних відносин – з іншого.

Суверенітет – головна ознака держави, наявність якої в першу чергу визначає незалежність держави та надає їй статусу суб'єкта міжнародного права. Зовнішній вимір державного суверенітету у його сучасному вигляді концептуально сформувався на універсальному рівні у принципових положеннях Статуту Організації Об'єднаних Націй та інших базових міжнародно-правових документах. Державний суверенітет відповідно до класичних теоретичних та методологічних поглядів органічно виникає з народного (суверенітету) держави, але сувереном як носієм суверенітету є держава, яка реалізує суверенітет через діяльність органів державної влади (Марущак О. А., 2017, с. 78). Деякі прихильники глобалізації пропонують вирішити це протиріччя достатньо просто, відмінивши саму національну державу як таку, що перестала відповідати новітнім викликам прогресу. На їх думку, таким чином вони очищують історичну сцену для самореалізації об'єктивного глобалізаційного процесу. Відміна нації-держави і суверенітету проголошується головною задачею. Відомо, що альтернативою їм можуть бути або світ, в якому відсутня кінцева, вища влада в межах цієї території, або світ, в якому відсутні чітко окреслені державні кордони. Зрозуміло, що вирішення проблеми долі суверенної держави у глобальному світі не може бути таким простим і однозначним. Проте, як нам представляється, ще передчасно списувати з рахунків національні держави як основних суб'єктів світової політики. Роль держави і як головного суб'єкта політичної влади, і як головного носія монополії на легітимне насилля, і як найважливішого суб'єкта міжнародних відносин у найближчій перспективі не тільки не зменшиться, але у деяких аспектах і посилиться. Ігнорування національної держави, її суверенітету – це хибний шлях, що веде до конфліктів. В цілому глобалізація і національні інтереси держави, відповідно її суверенітет – це структурні елементи глобального міжнародного порядку, що доповнюють один одного.

Наприкінці ХХ століття простежується тенденція зростання значення ролі національних урядів на світовій арені та недосконалість системи управління глобальним суспільством. У зв'язку з цим слід говорити про чотири основні виклики з якими стикається інституціональна структура сучасної держави: 1) зростає розрив між офіційними і реальними владними повноваженнями урядів з їх наднаціональними і регіональними органами. Використовуючи інформаційні технології, останні стають вузловими пунктами глобальних політичних мереж, які включають міжнародні гуманітарні організації, глобальні корпорації, глобальні еліти та технології, чия діяльність у значні ступені залежить від впливу урядових структур; 2) загострюються конституційні проблеми, пов'язані з розподілом і використанням владних повноважень всередині урядів, у взаємодіях з іншими урядами, між урядом і народом; 3) передача адміністративно-державних функцій підвідомчим структурам з метою врегулювання і легітимації діяльності, прийняття рішень і вирішення конфліктних ситуацій залишає за урядом

роль головного захисника державних інтересів; 4) у століття інституційного плюралізму значно збільшилася кількість і різноманітність конституційних форм, які виконують адміністративно-державні функції (Фукуяма Ф., 2019, с. 226-231).

Таким чином, глобалізація змушує уряди ділитися з іншими інститутами своїми повноваженнями верховного правителя та арбітру, зберігаючи роль вищого правового, політичного і морального авторитету. Саме у реалізації функцій правової, політичної і моральної регуляції слід бачити джерело збереження і навіть зростання впливу держави на різноманітні глобальні мережі. Завдяки цим функція державні органи здійснюють координацію діяльності ринкових і державних структур, вільних асоціацій громадян, суспільних рухів. У цьому сенсі глобальні мережі відіграють роль своєрідного інструменту загального управління.

Колишній директор департаменту з фінансових питань МВФ Віто Танци у своїй праці пропонує усесторонній розгляд економічної ролі держави у ХХ-ХХІ століттях та звертається до фундаментального питання, що може робити і що має робити держава у глобалізаційному світі. У цьому зв'язку він сформулював наступні свої думки: у новому глобалізаційному світі держава буде відігравати більш значиму і регулятивну роль, а приватний сектор має нести більшу відповідальність у сферах, що раніше традиційно знаходилися під контролем держави; у новому світоустрої необхідним буде раціональний контроль держави над господарською діяльністю, а також чіткі правила гри; глобалізація зменшить можливість проведення окремими країнами стабілізаційних і перерозподільних заходів, оскільки у розпорядженні національних урядів буде залишатися все менше необхідних для цього ресурсів. В той же час їх роль у врегулюванні суспільного життя збільшиться; за відповідних умов ринок може досить ефективно розподіляти ресурси, однак не може розподіляти прибутки «за справедливістю» або згідно поглядів, що переважають у суспільстві. Відповідно, уряди не можуть відмовитися від своєї ролі в цій сфері. Важливо навчитися проводити ефективну і точно адресовану політику перерозподілу, розуміючи, що ліквідувати бідність і забезпечити робочі місця може тільки економічне зростання (Tanzi V., 2000, p. 156).

У зв'язку з цим актуальною стає концепція неоеетатизму, яка по суті реабілітує роль держави у глобальних процесах сучасності. Низка вітчизняних і зарубіжних авторів виокремили відмінності між старим і новим етатизмом за наступними параметрами: 1) організаційними механізмами – старий етатизм волів до механізмів, що управляють. Новий етатизм віддає перевагу механізмам спрямовуючим; 2) старий етатизм мав суб'єктом раціонально-легальну адміністрацію (за М. Вебером), у створенні якої держава вважалася найбільшою і абсолютною цінністю. Суб'єктом нового етатизму є широка соціальна коаліція, що об'єднує адміністраторів, підприємців, представників середнього класу та побудована на принципах відкритості. У створенні цієї коаліції держава виглядає лише як один із факторів соціальної організації між недержавними акторами і силами впливу; 3) міждержавні відносини в межах старої державності будувались на принципі абсолютної суверенності та визнання державного суверенітету як вищої цінності світового нормативного порядку, чому в реальності «відповідають» відносини переваги, нерівності, гегемонізму. Міжнародні відносини з виникненням неоеетатизму включають похідний від міжнародного права принцип відносного або «м'якого» суверенітету, тенденцію до пом'якшення нерівності (деполяризацію); 4) старий етатизм характеризується з точки зору тотальності через те, що в ньому публічна влада і приватна або злиті, або розділені інституціонально, а не структурно та пов'язані відносинами первинності – вторинності. В неоеетатизмі влада публічна відділяється від влади приватної (або соціальної), а влада державна – від влади політичної. Всі вони пов'язані відносинами взаємообумовленості та рівновіддаленості; 5) колишній етатизм орієнтувався на підтримку корпоративних утворень як основних одиниць соціуму, не визнаючи цієї ролі за індивідом і його груповими об'єднаннями. Неоеетатизм не має «привілейованої» одиниці, орієнтується на рівно віддалення індивіда, корпорації, примордіальних спільнот (етнічних, мовних та ін.), які не стільки детермінують, скільки обумовлюються державою; 6) відносини старого етатизму з природою були відносинами переваги – підкорення (як і відносини з одиницями соціуму). Неоеетатизм орієнтується на такий розвиток, у процесі якого відтворюється і підтримується рівновага соціуму та його природного середовища (стратегія стійкого розвитку) (Юхименко П., 2021).

Політичним аспектом глобалізації є поширення демократії. Відповідно, глобалізація – це зростання відповідальності держави за демократичні цінності та інститути. Глобальні тенденції мають суперечливий вплив на їх долю. З одного боку, більша інформаційна прозорість світу, імперативи децентралізації та ринкова конкурентоспроможність прискорюють розширення демократії. Чисельність демократичних держав на планеті постійно зростає. З іншого боку, демократія та ринковий лібералізм взяті самі по собі не створюють надійних і стійких до викликів глобалізації держав. Остання, скорочуючи внутрішній державний суверенітет, сприяє послабленню легітимації демократичних інститутів в межах окремих держав. Справа в тому, що об'єднання людей у народ, який має закони свого спільного проживання на основі народного суверенітету, стало основою сучасної демократії. Саме це вперше здійснено в межах національної держави. У демократичній державі людина виступає ціллю, роль її у суспільному житті абсолютна. У будь-якій іншій формі цієї ж держави, вона – тільки засіб досягнення мети. У цьому випадку утилітаристські міркування вигоди починають тиснути над громадянськими правами. Людина виявляється вбудованою в структури ієрархічних відносин, які ігнорують принцип рівноправ'я. Демократична ідея підпадає під загрозу через темпи економічної глобалізації, що набагато перевищують темпи глобалізації політичної. В той час, коли економічна діяльність може вільно здійснюватися поверх національних кордонів, політика продовжує функціонувати в їх межах. У зв'язку з цим навіть поширюється концепція нової – космополітичної, або міжнародної – демократії (Фукуяма Ф., 2019, с. 315).

Все більший вплив у світі мають транснаціональні корпорації та неурядові організації, керівництво яких не формується за допомогою традиційних демократичних процедур, що не може не позначатися негативно на процесах демократизації світу. І нарешті, глобалізація супроводжується накопиченням інформації про громадян, їх поведінку, створенням електронних баз даних про їх телеметричні параметри. Як наслідок, це призведе до різкого зростання можливостей для втручання в особисте життя громадян, глобального контролю за їх поведінкою на індивідуальному рівні.

Слід констатувати, що і як концепція послаблення ролі держави і прямо протилежна їй точка зору, хоч і мають раціональне підґрунтя, але є односторонніми. В сучасному світі, де досить швидко відбуваються глобалізаційні процеси, держава не може повноцінно виконувати традиційні для неї функції. Однак вона і не повинна знімати із себе відповідальність за процеси, що відбуваються і перекладати її на міжнародні організації чи транснаціональні корпорації. Глобалізація звужує компетенцію національної держави, але масштаби цієї тенденції можна оцінювати по-різному. Незважаючи на деяке «розмивання» державного суверенітету, держава залишається основною формою політичної організації сучасного суспільства. Держава не зникає, відбувається процес її розвитку і адаптації відповідно до нових умов і пристосування їх до себе. Відкритим залишається питання, яким шляхом буде відбуватися цей розвиток і як національна держава буде взаємодіяти з іншими учасниками світової політичної системи.

#### Література

- Глобалізація та політика національної безпеки : підручник / під ред. Петра Юхименка. К.: Центр навчальної літератури, 2021. 408 с.
- Марущак О. А. Теоретико-правове дослідження поняття та сутності державного суверенітету. *Правовий часопис Донбасу*. 2017. № 3-4 (61). С. 74–79.
- Сорос Дж. На захист відкритого суспільства / пер. з англ. І. Возняка. Харків : Віват, 2021. 224 с.
- Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар : [пер. з англ.]. К. : Вид. дім «КМ Академія», 2003. 252 с.
- Френсіс Фукуяма Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. К. : Наш формат, 2019. 608 с.
- Global transformations: politics, Economics and culture / Held D., McGrew A., Goldblatt D., Perraton J. Cambridge; Oxford: Polity Press, 2000. 515 p.
- Naisbitt J., Aburdene P. Megatrends: Ten New Directions Transforming Our Lives. William & Morrow Company, Inc., 1990. 333 p.
- Tanzi V., Schknecht L. Public Spending in the 20th Century. Cambridge University Press, 2000. 291 p.
- Fuller G. Redrawing the World Borders // *World Policy Journal*. Summer 1998. P. 30.

References

- Yukhymenko P (Ed). (2021) *Globalizatsiia ta polityka natsional'noi bezpeky*. [Globalization and national security policy: textbook]. Kyiv: Center of Educational Literature, 2021. S. 408. [in Ukrainian].
- Marushchak O. A. (2017) *Teoretychno-pravove doslidzhenia poniattia ta sutnosti derzhavnogo suverenitetu*. [Theoretical and legal study of the concept and essence of state sovereignty]. *Donbas Legal Journal*. Kryvyi Rih: Donetsk Legal Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. 2017. №. 3-4 (61). S. 74-79. [in Ukrainian].
- Soros J. (2021) *Na zahyst vidkrytogo suspilstva*. [In defense of an open society] / trans. from English I. Wozniak. Kharkiv: Vivat, 2021. S. 224. [in Ukrainian].
- Stiglitz J. (2003) *Globalizatsii ta yii tiagar*. [Globalization and its burden: trans. from English: Kyiv: Publishing House «KM Academy», 2003. S. 252. [in Ukrainian].
- Francis Fukuyama (2019) *Politychnyj poriadok i politychnyj zanepad. Vid promyslovoi revoliutsii do globalizatsii* [Political order and political decline. From the industrial revolution to the globalization of democracy]. Kyiv: Nash format, 2019. S. 608. [in Ukrainian].
- Global transformations: politics, Economics and culture (2000) / Held D., McGrew A., Goldblatt D., Perraton J. Cambridge; Oxford: Polity Press, 2000. 515 p. [in English].
- Naisbitt J., Aburdene P. (1990) *Megatrends: Ten New Directions Transforming Our Lives*. William & Morrow Company, Inc., 1990. 333 p. [in English].
- Tanzi V., Schknecht L. (2000) *Public Spending in the 20th Century*. Cambridge University Press, 2000. 291 p. [in English].
- Fuller G. Redrawing the World Borders. *World Policy Journal*. Summer 1998. I. 30 [in English].

Анотація

**Манелюк Ю. М., Чубур Н. В. Вплив глобалізаційних процесів на трансформацію національної держави.** – Стаття.

У статті аналізується вплив процесу глобалізації на сучасну світову політичну систему. Розглянуто політико-правовий підхід до категорії глобалізація, виявлені суперечності глобалізації та її політичні наслідки. Особлива увага приділена впливу глобалізації на трансформаційні процеси національної держави. В цьому контексті розглянуті діаметрально протилежні наукові точки зору стосовно подальшої ролі держави у процесах глобалізації. Зокрема, проаналізовані основні антиетатистські концепції держави. Бажання етнічного самоствердження створює істотний удар по таким основоположним принципам організації міжнародного життя як збереження територіальної цілісності суверенних держав і стабільність їх кордонів, тобто безпосередньо по самим державам як політичним інститутам. Особлива увага приділяється впливу глобалізації на суверенітет національних держав. Автор зазначає, що в сучасному світі виникла і набирає важливості проблема загострення протиріч між зростаючою економічною та політичною взаємозалежністю країн і народів, з одного боку, і збереженням за національною державою суверенітету як джерела активного учасника міжнародних відносин – з іншого. Все більш актуальним стає питання про те, чи залишається сучасна національна держава в умовах економічної глобалізації фактичним сувереном у внутрішній економічній політиці і якщо так, то до якої міри. У зв'язку з цим актуальною стає концепція неоетатизму, яка по суті реабілітує роль держави у глобальних процесах сучасності. Автором обґрунтовується особлива роль держави як основного суб'єкта міжнародних відносин, піддаються критиці погляди, що стверджують занепад держави, розмивання її суверенітету в умовах глобалізації.

*Ключові слова:* глобалізація, національна держава, трансформація сучасної держави, суверенітет, транснаціональні корпорації.

Summary

**Maneliuk Y. M., Chubur N. V. The influence of globalization processes on the transformation of the nation state.** – Article.

The article analyzes the influence of the globalization process on the modern world political system. The political and legal approach to the category of globalization is considered, the contradictions of globalization and its political consequences are revealed. Special attention is paid to the influence of globalization on the transformational processes of the national state. In this context, diametrically opposed scientific points of view regarding the further role of the state in globalization processes are considered. In particular, the main anti-statist concepts of the state are analyzed. The desire for ethnic self-assertion creates a significant blow to such fundamental principles of the organization of international life as the preservation of the territorial integrity of sovereign states and the stability of their borders, that is, directly to the states themselves as political institutions. Special attention is paid to the influence of globalization on the sovereignty of national states.

The author notes that in the modern world, the problem of aggravating contradictions between the growing economic and political interdependence of countries and peoples, on the one hand, and the preservation of sovereignty by the national state as a source of an active participant in international relations, on the other hand, has arisen and is gaining importance. The question of whether the modern national state remains the de facto sovereign in domestic economic policy in the conditions of economic globalization and, if so, to what extent, is becoming more and more relevant. In this connection, the concept of neo-statism, which essentially rehabilitates the role of the state in the global processes of modernity, becomes relevant. The author substantiates the special role of the state as the main subject of international relations, criticizes views that assert the decline of the state, the erosion of its sovereignty in the context of globalization.

*Key words:* globalization, national state, transformation of the modern state, sovereignty, transnational corporations.